

KAMU BANKALARINDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE DÖNGÜSEL EKONOMİ

Sustainability and The Circular Economy in Public Banks

Şaban Onur VİGA* & Müşerref ÇALIŞKAN**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18131835>

Anahtar Kelimeler: Döngüsel Ekonomi, Sürdürülebilir Finans, Bankacılık Sektörü JEL Kodları: Q01, G21, Q56.	Öz Bu çalışma, Türkiye’de bankacılık sektöründe döngüsel ekonomi uygulamalarının nasıl hayata geçirildiğini VakıfBank ve T.C. Ziraat Bankası örneğinde incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın kapsamı, her iki bankanın 2022–2024 dönemine ait entegre faaliyet ve sürdürülebilirlik raporlarında yer alan sürdürülebilir finans, iklim ve çevre yönetimi, dijital dönüşüm, sosyal katkı ve döngüsel ekonomi uygulamalarını kapsamaktadır. Çalışma, nitel araştırma yaklaşımıyla tasarlanmış olup, veri toplama sürecinde doküman analizi yöntemi kullanılmış; rapor içerikleri tematik kodlama çerçevesinde sınıflandırılmış ve iki banka karşılaştırmalı analiz tekniğiyle değerlendirilmiştir. Bulgular, VakıfBank’ın küresel standartlarla uyumlu dijitalleşme ve inovasyon odaklı sürdürülebilirlik stratejisi geliştirdiğini; Ziraat Bankası’nın ise çevresel risk yönetimi, tarımsal sürdürülebilirlik ve TSRS uyumluluğunu önceleyen ulusal kalkınma odaklı bir yaklaşım benimsediğini göstermektedir. Her iki banka da yeşil finansman, enerji verimliliği ve toplumsal sürdürülebilirlik alanlarında önemli ilerlemeler kaydetmiş olup, sektörün döngüsel ekonomiye geçişinde tamamlayıcı roller üstlenmektedir. Çalışma, Türkiye’de bankacılık sektörünün sürdürülebilir dönüşümünde stratejik aktör rolü üstlendiğini ortaya koymaktadır.
Keywords: Circular Economy, Sustainable Finance, Banking Sector JEL Codes: Q01, G21, Q56	Abstract This study aims to examine how circular economy practices are implemented in the Turkish banking sector through the cases of VakıfBank and T.C. Ziraat Bankası. The scope of the research covers the sustainability and integrated activity reports of both banks for the period 2022–2024, focusing on sustainable finance, climate and environmental management, digital transformation, social contribution, and circular economy practices. Designed as a qualitative study, the research employs document analysis as the primary data collection method. The reports were thematically coded and evaluated through comparative analysis. The findings indicate that VakıfBank adopts an innovation-oriented sustainability strategy aligned with global standards (UNGC, SASB, GRI), whereas Ziraat Bankası follows a national development-oriented approach emphasizing environmental risk management, agricultural sustainability, and compliance with TSRS. Both banks demonstrate significant progress in green finance, energy efficiency, and social sustainability, assuming complementary roles in the sector’s transition toward a circular economy. Overall, the study reveals that the Turkish banking sector acts as a strategic driver of sustainable transformation and contributes meaningfully to national green transition objectives.

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Esenyurt Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, İşletme Bölümü, onurviga@esenyurt.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1676-7850

** Öğrenci, İstanbul Esenyurt Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, İşletme Bölümü, muserref1530@gmail.com, ORCID: 0009-0004-5728-1816

1. GİRİŞ

Günümüzde yaşanan çevresel riskler dolayısıyla finans sektörünü de kapsayacak şekilde döngüsel ekonomi ön plana çıkmaktadır. Bankacılık sektöründe ise sürdürülebilirlik yaklaşımının en önemli bileşenlerinden biri sürdürülebilir ürün ve hizmetleri oluşturmaktadır. Çevresel ve sosyal alanlarda en büyük etkisi finansman yoluyla olmaktadır (Vakıf Bank, 2013). Bu yönlendirmede finansmanla ortaya çıkan etkileri en aza indirgeyerek sürdürülebilirliğe katkı sağlayan ürünler geliştirmek hedeflenmektedir. Bunun göstergesi olarak her yıl yayınlanan sürdürülebilir entegrasyon raporları, ESG gibi raporları model olarak inceleyebiliriz. Son 5 yılın sürdürülebilirlik ve ESG (Çevresel Sosyal ve Yönetişim) bağlamında entegre raporlarını incelediğimizde, bankaların sürdürülebilir, döngüsel ekonomi anlayışını görebiliriz. Vakıf Bank 2013 yılından günümüze kadar düzenli olarak interaktif ve online olmak üzere entegrasyon raporlarını yayınlamıştır (Vakıfbank,2013; Vakıf Bank, 2024). Yayınlanan bu raporlar sayesinde bankaların birbirinden farklı anlayışları, öncelikleri olduğunu da görebiliriz. Örneğin; Vakıf Bank'ın ESG raporlarındaki güncel konuları iklim değişikliği yönetimi, şeffaflık ve hesap verilebilirlik ön planda iken Ziraat Bankası'nın ESG raporlarında Kadın ve genç çiftçilere destek, emisyon yönetimi, Su ve atık yönetimi ön plana çıkmaktadır (Ziraat Bankası.2024).

2. DÖNGÜSEL EKONOMİ

Atık oluşumunun azaltıldığı, kaynakların mümkün olduğunca uzun süre değer yarattığı, geri dönüşüm ve yeniden kullanımın önceliklendirildiği ekonomik model.“Al–Üret–Tüket–At” doğrusal modelinin yerine “Azalt–Yeniden Kullan–Geri Dönüştür” yaklaşımını benimser.

2.1. Döngüsel Ekonominin Temel İlkeleri

Kaynak verimliliği, Atık ve kirliliğin tasarım yoluyla azaltılması, Ürün değerinin döngü içinde tutulması, Enerji verimliliği ve düşük karbonlu üretim,10R Stratejileri (Rethink, Refuse, Reduce, Reuse, Repair, Refurbish, Remanufacture, Repurpose, Recycle, Recover)

2.2. Bankacılık Sektörü Açısından Döngüsel Ekonomi

Döngüsel iş modellerine finansman sağlama. Atık geri dönüşümü, enerji verimliliği, su yönetimi projelerine kredi desteği. Kurum içi döngüsellik: dijitalleşme, kaynak tasarrufu, atık azaltım uygulamaları. Sıfır Atık uygulamaları, LEED sertifikalı bina yatırımları (Ziraat örneği). Entegre yönetim sistemleri (ISO 14001, ISO 50001 vb.)

3.SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

3.1. Kavramsal Çerçeve

Ekonomik, çevresel ve sosyal boyutların dengelendiği uzun vadeli kalkınma anlayışı. SKA (Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları) ile uyumlu politika üretimi.

3.2. Bankacılık Sektöründe Sürdürülebilirlik Boyutları

3.3. Ekonomik Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilir finans ürünleri geliştirme, Uzun vadeli fonlama ve istikrarlı büyüme

3.4. Çevresel Sürdürülebilirlik

Emisyon azaltımı ve iklim risklerinin yönetimi, Yenilenebilir enerji kullanımı ve enerji verimliliği. CDP, TSRS, TCFD gibi küresel standartlarla uyum

3.5. Sosyal Sürdürülebilirlik

Kadın ve genç girişimci destekleri, Finansal kapsayıcılık. Eğitim, spor ve kültür projeleri

3.6. Sürdürülebilirlik Yönetimi ve Kurumsal Yapılanma

Sürdürülebilirlik komiteleri, Paydaş analizi, Entegre raporlama.

4. YEŞİL FİNANSMAN

Çevresel fayda sağlayan projelerin finansmanı için kullanılan kredi, tahvil ve yatırım araçları. İklim değişikliğiyle mücadele ve düşük karbon ekonomisi için finansal araçların oluşturulması.

4.1. Yeşil Finansman Araçları

Yeşil krediler (Yeşil Ev, Yeşil Taşıt, Enerji verimliliği kredileri), Sürdürülebilirlik temalı sendikasyon kredileri, Yeşil tahviller / sürdürülebilir tahviller

4.2. Bankacılık Sektöründe Yeşil Finansman Uygulamaları

VakıfBank'ın sürdürülebilir Eurobond ihracı, Ziraat Bankası'nın tarımsal sürdürülebilirlik kredileri, Enerji verimliliğini destekleyen kredi programları, Uluslararası finansman kuruluşlarıyla yapılan yeşil fon anlaşmaları.

4.3. Yeşil Finansman ve Döngüsel Ekonomi İlişkisi

Döngüsel ekonomi projelerinin finansmanı için yeşil tahvil ve kredi mekanizmaları. Sıfır atık, geri dönüşüm, enerji verimliliği gibi projelerin desteklenmesi. Yeşil finansın döngüsel ekonomi geçiş süreçlerinin ana itici gücü olması.

5.VAKIFBANK'IN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ANLAYIŞI

5.1. Sürdürülebilirlik Anlayışı ile İlgili Stratejik Yaklaşımı

Vakıf Bank'ın stratejik yaklaşımı (T.Y); sürdürülebilirliği iş modelinin merkezine koyarak finansal başarı, toplumsal ve çevresel etkilerle birlikte ele almaktır. (Vakıf Bank T.Y.) Türkiye'nin kalkınma hedeflerine ve sosyal ihtiyaçlarına duyarlı bir yaklaşımla hareket etmektedir. Sadece Vakıf Bank için değil tüm paydaşları ve toplum için uzun vadeli, kapsayıcı ve kalıcı değer yaratmayı amaçlamaktadır. Kurumsal düzeyde ise sürdürülebilirliğin risk yönetimi portföy kalitesi ve finansman erişimi gibi temel iş süreçlerine entegre ederek stratejik dayanaklılığı arttırmayı hedeflemektedir. (Vakıf Bank ,2024) . Aynı zamanda uzun vadeli finansal istikrarı güçlendirmekte başlıca hedeflerinden bir tanesidir. Toplumsal düzeyde stratejik yaklaşımı ise; Finansa yaygın erişimi teşvik etmektedir, sürdürülebilir kalkınma ve istihdamı destekliyordur, tüm faaliyetlerinde sosyal sorumluluk bilinciyle hareket etmektedir. Stratejik yaklaşımının temel yapı taşları olarak sürdürülebilir kalkınma, yenilikçi yaklaşım, kapasite geliştirme, finansa yaygın erişim olduğunu söyleyebiliriz. Diğer yapı taşları ise; dijital dönüşüm etik iş tam uyum, yeşil dönüşüm sürdürülebilirlik, yeşil ofis ve yeşil kurum olduğunu söylebiliriz (Vakıf Bank t.y). Sürdürülebilir bankacılık anlayışının bir parçası olarak, ulusal ve uluslararası alanlarda sürdürülebilir finansmana erişerek bu alanda öncü olmayı amaçlamaktadır (Vakıf Bank, 2021).

5.2. Vakıf Bank İlk Entegre Faaliyet Raporu

(Vakıf Bank ,2019), yılına ilişkin finansal ve finansal olmayan performansını bir bütün olarak değerlendirdiği ilk entegre faaliyet raporunu yayımladı. Vakıf Bank, performans göstergelerini, Birleşmiş Milletler (BM) Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve çoklu sermaye öğeleri ile ilişkilendirerek şekillendirdiği stratejik iş modelini bu rapor ile paydaşlarına sundu. Gelecek öngörülerinin de yer verildiği raporda, Vakıf Bank'ın 2019 yılında imzaladığı BM 'Küresel İlkeler Sözleşmesi' ve BM 'Kadının Güçlendirilmesi İlkeleri İlerleme Bildirimlerine de yer verildi. Vakıf Bank ilk kez yayımladığı entegre raporuyla, Türk bankacılık sektöründe entegre düşüncenin yaygınlaştırılmasına yönelik

önemli bir adım atmış oldu. Sürdürülebilir bankacılık alanında yapılan çalışmalara önem verdiklerinin altını çizen Vakıf Bank Genel Müdürü Abdi Serdar Üstünsalih, “Bankacılık sektörünün diğer sektörler üzerindeki dönüştürücü rolünün bilinciyle, tüm paydaşlarımız nezdinde değer yaratmaya, ülke ekonomisinin sürdürülebilir kalkınmasına destek olmaya çalışıyoruz. Bu kapsamda, ulusal ve uluslararası sürdürülebilirlik endekslerinde yer alıyor ve birçok inisiyatifi destekliyoruz. Bankamız, 2014 yılında BİST Sürdürülebilir Endeksi’nde seçilen bankalardan biri olmuştu” dedi. Sorumlu banka kimliğini güçlendirebilmek adına stratejik iş modelinin merkezine sürdürülebilirliği aldıklarına dikkat çeken Üstün salih, “Çevresel, sosyal ve yönetim performansımızı bütün paydaşlarımız için değer yaratacak şekilde yönetiyoruz. Yaratmış olduğumuz bu etkiyi ölçmek amacıyla, benimsemiş olduğumuz entegre düşünce sistemini bu yıl ilk kez yayımladığımız Entegre Faaliyet Raporumuz ile şeffaf bir şekilde sizlere sunmaktan büyük memnuniyet duyuyorum” diye konuştu.

“Dünyanın sayılı kamu bankaları arasındayız”, Vakıf Bank’ın bu yıl ilk kez yayımlanan entegre faaliyet raporu ile hem Türkiye hem de dünyadaki sayılı kamu bankaları arasında yerini aldığına vurgu yaptı (Vakıf Bank ,2019) .

6. VAKIFBANK’IN SON 3 YILDA YAYINLADIĞI ENTEGRE RAPORLARIN KARŞILAŞTIRILMASI

6.1. 2024 Yılı Entegre Faaliyet Raporu

VakıfBank, yayımladığı 2024 Entegre Faaliyet Raporu’nda Türkiye’nin sürdürülebilir kalkınmasına en fazla katkı sağlayan kurumlardan biri olduğunu ifade etmekte ve bu iddiasını dijital dönüşüm, çevresel verimlilik ve sürdürülebilirlik projeleriyle desteklemektedir. Raporda finansal performansın yanı sıra kurumsal, ekonomik, çevresel ve sosyal göstergeler sunulmuş; SASB Ticari Bankacılık Standartları ile Küresel İlkeler Sözleşmesi’ne (UNGC) uyum vurgulanmıştır. Banka, İklim Değişikliği ve Su Güvenliği Programlarında GLOBAL A Listesi’ne girerek uluslararası başarı elde etmiş; sürdürülebilirlik odağında yenilikçi çözümler geliştirmek amacıyla “Hack to the Future” hackathonunun beşincisini düzenlemiştir. Ayrıca İklim Riskleri, Çevresel ve Sosyal Risk Yönetimi ve Bilim Temelli Hedefler gibi uzmanlık alanlarında çalışma grupları oluşturmuştur. Sürdürülebilirlik faaliyetleri, ilgili müdürlükler tarafından yürütülmekte olup bu yaklaşım iş süreçlerinin bir parçası hâline getirilmiştir. Banka ayrıca 2017 yılında ISO

9001:2015 Kalite Yönetim Sistemi belgesi olarak kalite ve kurumsal yönetim standartlarını güçlendirmiştir.

6.2. 2023 Yılı Entegre Faaliyet Raporu

VakıfBank, yayımlanan rapora göre çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) alanlarında güçlendirdiği sürdürülebilirlik uygulamalarıyla Türk bankacılık sektöründe öncü bir konuma ulaşmıştır. 2023 yılında sürdürülebilirlik temalı sendikasyon kredileri dikkat çekmiş; Mayıs ayında 815 milyon ABD doları, Kasım ayında ise 653 milyon ABD doları tutarında sendikasyon yenilenmiştir. Ayrıca Eylül 2023'te gerçekleştirilen 5 yıl vadeli 750 milyon ABD doları tutarındaki sürdürülebilir Eurobond ihracı, bankanın tarihindeki en uzun vadeli ve en düşük maliyetli borçlanma olmuştur. Aralık 2023'te ise kadın girişimciler ve yenilenebilir enerji yatırımlarını kapsayan 200 milyon Euro tutarında teminatlı fonlama anlaşması imzalanmıştır. Yeşil dönüşüm kapsamında, Fransız Kalkınma Ajansı ile yürütülen 200 milyon Euro'luk Yeşil Konut Projesi Türkiye'deki en büyük yeşil konut finansmanı olarak öne çıkmıştır. Banka, CDP İklim Değişikliği notunu "A", Su Güvenliği notunu ise "A-" seviyesine yükselterek uluslararası iklim performansında güçlü bir konum elde etmiştir. Enerji verimliliği, dijitalleşme ve kaynak tasarrufu çalışmaları operasyonlara entegre edilirken, V-Lab inovasyon platformu ve hackathon etkinlikleri çalışan katılımını artırmıştır. Ayrıca VakıfBank Kültür Yayınları (VBKY) aracılığıyla beş yılda yayımlanan yaklaşık 300 eserle kültürel sürdürülebilirliğe önemli katkı sağlanmıştır.

6.3 2022 Yılı Entegre Faaliyet Raporu

VakıfBank, dijital dönüşümü sürdürülebilir değer yaratmanın önemli bir aracı olarak görmekte ve sosyal sorumluluk projeleriyle topluma katkı sunmaktadır. Özellikle spor alanındaki destekleri kapsamında 3 binden fazla kız çocuğuna eğitim vererek uluslararası başarı elde eden voleybolcuların yetişmesine katkı sağlamıştır. Banka, sosyal, kültürel ve finansal projeleri sürdürülebilirlik yaklaşımının ayrılmaz bir parçası olarak yürütmekte; "Güçlü Türkiye'nin Lider Bankası" vizyonunu da bu anlayışla şekillendirmektedir. 2022 yılında küresel tedarik zinciri sorunları ve Rusya-Ukrayna savaşının yarattığı enerji dalgalanmaları karşısında sürdürülebilirliği korumaya yönelik çeşitli adımlar atılmış; iklim değişikliğinin çevresel ve ekonomik etkileri raporda özellikle vurgulanmıştır. VakıfBank, COP27'ye destek vererek emisyon azaltımı, iklim uyumu ve finansman modelleri gibi küresel önceliklere dikkat çekmiştir. Dünya Ekonomik Forumu'nun Küresel Risk Raporu ve IMF değerlendirmeleri de iklim riskinin artan önemine işaret etmektedir. 1954'ten bu yana

sürdürülebilirlik ilkelerini faaliyetlerine entegre eden VakıfBank, Sürdürülebilirlik Komitesi aracılığıyla süreci yürütmekte; ISO 9001, 14001, 45001 ve 50001 standartlarıyla kalite ve çevre yönetimini güçlendirmektedir. Ayrıca banka, iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında Bilim Temelli Hedefler Girişimi'ne katılarak uluslararası uyumunu pekiştirmiştir.

7. T.C. ZİRAAT BANKASI' NİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ANLAYIŞI

7.1.Sürdürülebilirlik Anlayışı ile İlgili Stratejik Yaklaşımı

T.C. Ziraat Bankası'nın sürdürülebilirlik yaklaşımı; çevreye, müşterilerine ve topluma yükümlülükleri ile çalışanlarına sorumlulukları ışığında şekillenmektedir. Sürdürülebilirlik alanındaki hedeflerini kısa, orta ve uzun vadeli kurumsal, çevresel ve toplumsal sürdürülebilirlikbakış açısıyla belirlemektedirler. İklim kriziyle mücadeleye katkı ve sıfır karbon ekonomisine geçiş süreci dahil olmak üzere, çevresel sürdürülebilirliği ön plana çıkarmaktadırlar. İklim kriziyle mücadelenin ve sıfır karbon ekonomisine geçişin üretici sektörlerin değer zincirlerinde olumsuz etki oluşturabilme ihtimaline karşı bütün olumsuzlukların giderilmesine yönelik yatırımların hayata geçirilmesine katkı sağlamaktadır. Sürdürülebilirliğin evrensel kabul görmüş ilkelerinin iş modeline ve süreçlerine entegre edilmesi hedefiyle projeler geliştirir ve hayata geçirir. (T.C. Ziraat Bankası, t.y.) Bu bağlamda, BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına (SKA) katkıda bulunduğu alanlara odaklanır. Banka'da sürdürülebilirlik uygulamaları, Yönetim Kurulu

Üyesi başkanlığında faaliyet gösteren Sürdürülebilirlik Komitesi'nde geliştirilir, planlanır, koordine edilir, sonuçları izlenir ve raporlanır. Sürdürülebilirlik çalışmaları Proje Finansmanı ve sürdürülebilirlik Bölüm Başkanlığı tarafından koordine edilir. T.C. Ziraat Bankası, değişen müşteri talep ve beklentilerini karşılama, doğru zamanda, doğru müşteriye, doğru değer önerisi sunma ve piyasaların sağladığı yeni iş olanaklarını verimli bir biçimde değerlendirme süreçlerinde çevresel ve toplumsal konuları da dikkate alır (T.C. Ziraat Bankası.) (T.Y.).

7.2. T. C. Ziraat Bankası'nın Döngüsel Ekonomi ve Sürdürülebilirlik ile ilgili uygulamaları

LEED (Leadership in Energy and Environmental Design) Yeşil Binalar Sertifikasyonu:

LEED Sertifika sistemi, Amerikan Yeşil Binalar Konseyi (USGBC) tarafından geliştirilmiş çevre dostu / yeşil bina sertifikasyon sistemidir. LEED sertifikasyon sistemi

güncel standart ve uygulamalara göre sürekli geliştirilmekte, inşa etme biçimimize yenilikçi ve çevreye etkisi düşük yeşil binalar ile katkıda bulunmaya devam etmektedir (U.S. Green Building Council, t.y.). Ziraat Kuleleri Projesi: LEED V2009 Sertifika sistemine göre tasarlanarak inşa edilmektedir. Bu sertifika için başlıca şartlar vardır;

- Sürdürülebilir arazi
- Enerji ve Atmosfer
- Su verimliliği
- Malzemeler ve Kaynaklar

Ziraat Kuleleri Projesi BM sürdürülebilirlik Kalkınma Amaçlarının ilgili SKAları ile uyumlu olarak yeşil bina kriterleri altında değerlendirilmiş ve uygulanmıştır. Bu kriterlerden dolayı 80 puan üstü alan Ziraat Kuleleri Projesi LEED V2009 Platinum Sertifikası alınmıştır (T.C. Ziraat Bankası, T.Y).

8. T.C. ZİRAAT BANKASI'NIN SON 3 YILDA YAYINLADIĞI ENTEGRE VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

8.1.2024 TSRS Uyumlu Sürdürülebilirlik Raporu

Ziraat Bankası, Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkısını somut verilerle ortaya koymakta ve raporlamasını TSRS standartlarına uygun biçimde yürütmektedir. Banka, sürdürülebilirliği yönetim, strateji, risk yönetimi ve metrikler olmak üzere dört temel yapı taşı üzerinden ele alarak iklim değişikliğiyle mücadelede aktif bir rol üstlenmektedir. Bu doğrultuda sürdürülebilir tarım finansmanı ve yenilenebilir enerji alanlarında uzmanlaşarak Türkiye'nin yeşil dönüşüm sürecine liderlik etmeyi amaçlamaktadır. 2022'de kurulan Proje Finansman ve Sürdürülebilirlik birimi, tüm sürdürülebilirlik faaliyetlerinin koordinasyonunu sürdürmekte; banka iklim risklerini TCFD önerileri, Paris Anlaşması hedefleri ve ulusal kalkınma planları doğrultusunda değerlendirmektedir. TSRS 2 kapsamında sera gazı emisyonları, geçiş ve fiziksel riskler, iklim fırsatları, sermaye dağılımı ve içsel karbon fiyatlaması gibi metrikler bankanın stratejik çerçevesiyle ilişkilendirilmiştir. Banka, organik tarım ve basınçlı sulama gibi “Yeşil Ürünler” aracılığıyla sürdürülebilir uygulamaları desteklemekte; tüm sübvansiyonlu kredileri TARSİM güvencesiyle koruma altına almaktadır. Ayrıca karbon fiyatlandırmasını portföy riskini etkileyen kritik bir unsur olarak ele alan banka, NGFS senaryoları ile stres testleri uygulamaktadır. Karbon yoğun sektörlerdeki kredi riskleri düzenli biçimde analiz

edilmekle birlikte, iklim performans göstergeleri henüz yönetici ücretlendirme politikalarına entegre edilmemiştir.

8.2. 2023 Yılı Entegre Faaliyet Raporu

Ziraat Bankası'nın sürdürülebilirlik raporu, bankanın ulusal ekonomiye ve paydaşlarına değer katma amacı doğrultusunda geliştirdiği politika ve stratejileri ortaya koymaktadır. Banka; tarım, imalat, ihracat, enerji ve teknoloji gibi stratejik sektörlerde seçici kredi politikası uygulayarak kaynakların verimli ve sürdürülebilir kullanımını desteklemektedir. 2023 yılında 1,3 milyar ABD doları tutarında sağlanan sürdürülebilirlik temalı sendikasyon kredisi, Türkiye'de bir banka tarafından tek seferde gerçekleştirilen en büyük işlem olup, Ziraat Bankası'nın kalkınma odaklı misyonunu ve uluslararası finansman kapasitesini güçlendirmiştir. Banka, sürdürülebilirlik politikasını çevresel ve sosyal risk yönetimi ile entegre ederek 50 milyon ABD doları ve üzerindeki tüm yatırım projelerinde detaylı etki analizleri yürütmekte; kredi başvurularını risk temelli ve "Finanse Edilmeyen Faaliyetler Listesi" doğrultusunda değerlendirmektedir. 2023 küresel ekonomik görünümü, yüksek enflasyon, jeopolitik gerilimler ve enerji-emtia fiyatlarındaki dalgalanmalarla şekillenmiş olsa da uluslararası düzenleyici kurumların müdahaleleri bankacılık sektöründeki riskleri sınırlayarak büyüme görünümünü desteklemiştir. Ziraat Bankası bu ortamda sürdürülebilir finansman, risk yönetimi ve kalkınma odaklı stratejilerini kararlılıkla sürdürmüştür.

8.3. 2022 Yılı Entegre Faaliyet Raporu

Ziraat Bankası'nın sürdürülebilirlik yaklaşımı, topluma, çevreye ve ekonomiye karşı sorumluluklarını bütüncül bir çerçevede ele almakta; ekonomik sürdürülebilirliği uzun vadeli çevresel ve sosyal faydayla desteklemeyi hedeflemektedir. Banka, karar alma süreçlerinde çevresel risk yönetimini, iklim değişikliğiyle mücadeleyi ve düşük karbon ekonomisine geçişi önceliklendirmektedir. 2022 yılında gerçekleştirilen 1,3 milyar ABD doları tutarındaki sürdürülebilirlik temalı sendikasyon kredisi, hem sürdürülebilir finansman kapasitesini hem de kapsayıcı bankacılık uygulamalarını güçlendiren önemli bir başarıdır. Ziraat Bankası; Yeşil Ev, Yeşil Taşıt, Isı Yalıtımı ve GES kredileri gibi ürünlerle yeşil finansman portföyünü genişletmiş, ayrıca 50.000 MWh yenilenebilir enerji kullanımıyla I-REC sertifikası alarak çevresel performansını artırmıştır. Sıfır Atık Projesi kapsamında 1.365 tesis için alınan Sıfır Atık Belgesi ise operasyonel sürdürülebilirliğin önemli bir göstergesidir. Raporda döngüsel ekonomi doğrudan başlık olarak yer almasa da kaynak

verimliliğini artırmaya yönelik tüm uygulamalar “döngüsel yaklaşım” kapsamında değerlendirilmektedir. Banka, Sınırdaki Karbon Düzenlemesi’ni Türkiye için bir fırsat olarak görmekte ve yeşil finansman portföyünü bu doğrultuda büyütmeyi hedeflemektedir.

9.BANKACILIK SEKTÖRÜNDE DÖNGÜSEL EKONOMİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İLE İLGİLİ MAKALE YORUMLAMALARI

9.1. Döngüsel Ekonomiye Geçiş Sürecinde Bankacılık Sektörünün Rolü

Türkiye’de bankacılık sektörünün döngüsel ekonomi anlayışına nasıl katkı sağlayabileceği incelenmiştir. Döngüsel ekonomi, kaynakların israf edilmeden yeniden kullanılması, geri dönüştürülmesi ve üretim-tüketim süreçlerinin sürdürülebilir bir şekilde yürütülmesini amaçlayan bir modeldir. Bankalar bu modelin önemli bir parçası olarak; çevre dostu projelere finansman sağlamak, yeşil kredi ürünleri geliştirmek ve karbon salımını azaltan yatırımları desteklemek gibi görevler üstlenebilir. Yazar, son yıllarda Türk bankalarının çevreye duyarlı ürün ve hizmetlerde ilerleme kaydettiğini, ancak döngüsel ekonomi yaklaşımının henüz bankacılık stratejilerinde tam olarak yer bulmadığını belirtmiştir. Ayrıca Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması gibi uluslararası uygulamaların, Türkiye’deki bankaları bu dönüşüme daha hızlı uyum sağlamaya yönlendirdiği ifade edilmiştir. Genel olarak makalede, bankaların döngüsel ekonomi modelinde aktif bir rol oynamasının hem çevreye hem de ekonomiye olumlu katkılar sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır (Yazıcı, 2023).

9.2.Sürdürülebilir Finansman Çerçevesinde Döngüsel Ekonomi Uygulamaları: Bankacılık Sektörünün Rolü

Bankacılık sektörünün sürdürülebilir finansman politikalarıyla döngüsel ekonomiye nasıl katkı verebileceği anlatılmış. Döngüsel ekonomi dediğimiz şey, kaynakları israf etmeden yeniden kullanmak, geri dönüştürmek ve doğaya daha az zarar vermek demek. Yani kısaca “az atık, çok verim” mantığı. Yazar, bankaların sadece para veren kurumlar olmadığını; aynı zamanda çevre dostu projeleri destekleyerek dönüşüme yön verebileceğini söylüyor. Türkiye’deki bazı bankaların artık “yeşil kredi” veya “enerji verimliliği kredisi” gibi ürünler sunduğu da örnek olarak verilmiş. Bu uygulamaların döngüsel ekonomiyle uyumlu olduğu anlatılmış. Ayrıca Avrupa Yeşil Mutabakatı gibi uluslararası anlaşmaların, Türk bankalarını çevreyle ilgili konularda daha sorumlu davranmaya zorladığı da vurgulanmış. Sonuç olarak da bankalar çevreci politikaları benimserse hem ekonomiye hem de çevreye büyük katkı sağlayabilir deniyor (Karaca, 2022).

9.3. Yeni Ekonomi ve İş Modelleri: Döngüsel Ekonomi ve Paylaşım Ekosistemleri

Bu makalede, günümüz ekonomik sisteminin doğaya ve kaynaklara verdiği zarar anlatılarak artık “doğrusal ekonomi” denilen geleneksel üretim-tüketim modelinin sürdürülebilir olmadığı vurgulanmış. Yazarlar, bu modelin “al-üret-tüket-at” anlayışıyla kaynakları hızla tükettiğini ve gezegenin taşıma kapasitesini zorladığını söylüyor. Bu nedenle “döngüsel ekonomi” kavramı öne çıkıyor. Döngüsel ekonomi, ürünlerin tamamen atık haline gelmeden yeniden kullanıldığı, geri dönüştürüldüğü ve böylece doğal kaynakların korunmaya çalışıldığı yeni bir ekonomik yaklaşımdır. Yani ekonomideki malzeme akışının bir döngü içinde kalması hedefleniyor. Bu model hem çevreye hem de ekonomiye daha uzun vadeli fayda sağlıyor. Yazarlar ayrıca paylaşım ekosistemlerinden bahsediyor. Bu sistemde insanlar artık sadece tüketici değil, aynı zamanda üretici rolünü de üstleniyorlar. Örneğin Airbnb gibi platformlar, sahip olunan kaynakların paylaşılmasını sağlayarak gereksiz üretimi azaltıyor. Bu da döngüsel ekonomi düşüncesiyle örtüşüyor. Sonuç olarak makalede, sürdürülebilir bir gelecek için kaynakların verimli kullanılması, atıkların azaltılması ve yeniden kullanım kültürünün yaygınlaşması gerektiği ifade ediliyor. Döngüsel ekonomi, çevreye verilen zararı azaltmakla kalmıyor, aynı zamanda ekonomik verimliliği artıran bir model olarak sunuluyor (Koçan, Güner Gültekin & Baştuğ, 2019).

9.4. Döngüsel Ekonomi Yaklaşımının Finansmanı ve Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Uygulanabilirliği

Bu makalede, doğrusal ekonomi dediğimiz “al-üret-tüket-at” anlayışının sürdürülemezliği vurgulanıyor. Yani ekonomik faaliyetlerin kaynakları hızla tükettiği, atıkların çoğaldığı ve çevre ile ekonomi arasında uyumsuzlukların ortaya çıktığı bir sistemden bahsediliyor. Kara ve Babaoğlu (2025), doğal kaynakların sınırlı olduğunu ve doğrusal modelin bu sınırları zorladığını ifade ediyor. Daha sonra “döngüsel ekonomi” tanımı geliyor: Kaynakların mümkün olduğunca uzun süre içinde tutulduğu, atık miktarının azaltıldığı, ürünlerin yeniden kullanıldığı veya geri dönüştürüldüğü bir model. Bu yaklaşım sadece çevre için değil ekonomi için de yeni fırsatlar yaratıyor; örneğin üretim maliyetlerini düşürme, verimliliği artırma gibi. Kara & Babaoğlu (2025) buna “10R stratejileri” diyerek on farklı uygulama önerisi sunmuş: azalt, yeniden kullan, tamir et, reddet, yeniden düşün, yenile, geri dönüştür, yeniden üret, farklı amaçla kullan, geri kazan gibi. ayrıca finansmanın önemine değiniyor: Döngüsel ekonomi uygulamalarının yaygınlaşabilmesi için geleneksel finansman araçlarının yeterli olmadığı, özellikle “yeşil finansman”, “sürdürülebilirlik

bağlantılı krediler” ve “etki yatırımları” gibi yeni araçların geliştirilmesi gerektiği anlatılıyor. Türkiye özelinde yerel yönetimlerin bu dönüşümde kilit rol oynayabileceği ve atık yönetimi, altyapı yatırımları, toplumsal farkındalık gibi alanlarda aktif olmaları gerektiği ifade ediliyor. Döngüsel ekonomi modeli hem çevresel sürdürülebilirlik açısından hem de ekonomik büyüme açısından Türkiye için önemli bir seçenek ve yerel yönetimlerin bu süreci desteklemesi kritik (Kara & Babaoğlu, 2025).

9.5. Döngüsel Ekonominin Kamu Finansmanına Yansımaları ve Yeşil Tahviller

Doğrusal ekonomiden döngüsel ekonomiye geçişin önemi, sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle birlikte ele alınmıştır. Yazar, doğrusal üretim ve tüketim modelinin doğal kaynakları hızla tükettiğini ve bu nedenle ekonomik sistemin sürdürülemez hale geldiğini vurgulamaktadır. Bu noktada döngüsel ekonomi, kaynakların yeniden kullanımı, geri dönüşümün teşvik edilmesi ve atıkların azaltılması gibi yöntemlerle sürdürülebilirliği sağlamayı amaçlamaktadır (Uysal, 2020; Gedik, 2020). Yeşil tahvillerin döngüsel ekonomiyi destekleyen önemli bir finansal araç olduğu belirtilmiştir. Yeşil tahviller; çevre dostu projelerin finansmanını sağlayarak atık yönetimi, enerji verimliliği ve karbon salımının azaltılması gibi alanlarda etkili bir rol oynamaktadır. Avrupa Yatırım Bankası (EIB) ve Dünya Bankası'nın (IBRD) yeşil tahvil uygulamaları, sürdürülebilir yatırımların finansmanında öncü örnekler olarak sunulmuştur. Elde edilen veriler, döngüsel ekonominin gelişiminin etkin bir yeşil finans sistemi olmadan mümkün olmadığını göstermektedir (Raes, 2020; Xiaofei, 2021). Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada yeşil finansman araçlarının önemini vurgulamaktadır. Özellikle kamu finansmanında yeşil tahvillerin kullanımı, hem çevresel hem de ekonomik sürdürülebilirlik açısından stratejik bir öneme sahiptir. Yazar, bu araçların Türkiye’de yaygınlaştırılması gerektiğini ve devlet teşvikleriyle desteklenmesinin sürdürülebilir ekonomi için önemli bir adım olacağını ifade etmektedir.

9.6. Yeşil Ekonomiye Geçişin Türk Bankacılık Sektöründe Oluşturacağı Etkiler

Sürdürülebilir kalkınma, yeşil ekonomi ve döngüsel ekonomi kavramları bir bütün olarak ele alınmıştır. Yazar, sanayileşme ve kentleşmenin etkisiyle doğal kaynakların hızla tükendiğini ve bu durumun çevre üzerindeki baskıyı artırdığını vurgulamaktadır. Sürdürülebilir kalkınma; ekonomik büyümenin çevreyle uyumlu bir biçimde sürdürülmesi, kaynakların gelecek nesiller için korunması ve sosyal adaletin sağlanması ilkelerine dayanmaktadır. Bu bağlamda yeşil ekonomi, ekonomik büyümeyi çevresel riskleri azaltarak gerçekleştiren, kapsayıcı ve çevre dostu bir model olarak tanımlanmaktadır (Eroğlu, 2024).

Döngüsel ekonomi ise doğrusal ekonomiden farklı olarak kaynakların yeniden kullanımı, geri dönüşüm ve atıkların minimuma indirilmesi üzerine kuruludur. Bu modelde üretim süreçleri doğayla uyumlu hale getirilmekte, “kullan-at” anlayışı yerine “yeniden değerlendir” ilkesi benimsenmektedir. Tezde, Türkiye’nin Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Paris İklim Anlaşması doğrultusunda bu dönüşüme uyum sağlamaya çalıştığı, özellikle bankacılık sektörünün finansman sağlama yoluyla yeşil dönüşümde önemli bir rol üstleneceği belirtilmiştir. Sürdürülebilir kalkınma ve döngüsel ekonomi arasındaki güçlü ilişkiye dikkat çekmektedir. Yazar, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için bankaların çevreci finansman modelleri geliştirmesi ve iş süreçlerinde yeşil kriterleri benimsemesi gerektiğini vurgulamaktadır (Eroğlu, 2024).

10. YÖNTEM

Bu çalışma, Türkiye’de bankacılık sektöründe döngüsel ekonomi uygulamalarını incelemek amacıyla nitel araştırma yaklaşımı ile tasarlanmıştır. Araştırma, bankaların yayımladığı entegre faaliyet raporları, sürdürülebilirlik raporları ve ESG performans dokümanlarının sistematik olarak incelendiği doküman analizi yöntemi ile yürütülmüştür.

Çalışmanın veri seti, VakıfBank’ın 2019–2024 dönemine ait entegre faaliyet raporları ile T.C. Ziraat Bankası’nın 2022–2024 dönemine ait entegre ve TSRS uyumlu sürdürülebilirlik raporlarından oluşmaktadır. Bu raporlar; döngüsel ekonomi, sürdürülebilir finans, enerji ve kaynak yönetimi, dijital dönüşüm, çevresel ve sosyal risk yönetimi gibi temalar doğrultusunda kodlanmıştır.

Veriler, betimsel içerik analizi yoluyla temalar altında sınıflandırılmış, ardından iki bankanın sürdürülebilirlik stratejileri ve döngüsel ekonomi uygulamaları karşılaştırmalı analiz tekniği ile değerlendirilmiştir. Bulguların güvenilirliğini artırmak amacıyla rapor içerikleri ilgili akademik literatür ve uluslararası standartlarla (GRI, SASB, CDP, SKA) karşılaştırılarak üçgenleme (triangulation) yapılmıştır.

Her iki bankanın entegre faaliyet ve sürdürülebilirlik raporlarında yer alan nicel göstergeler (yenilenebilir enerji tüketimi, sürdürülebilir kredi hacmi, CDP skorları, geri dönüşüm oranları vb.) betimleyici düzeyde analize dahil edilmiştir. Bu kapsamda çalışma ağırlıklı olarak nitel olmakla birlikte, bulguların güvenilirliğini desteklemek amacıyla seçilmiş nicel göstergeler tablo halinde sunulmuştur.

Çalışmanın temel sınırlılığı veri yapısının nitel olmasıdır. Bankaların sürdürülebilirlik raporları ağırlıklı olarak nitel açıklamalar içerdiğinden, analiz tematik

kodlama yaklaşımıyla yürütülmüştür. Bununla birlikte raporların içerdiği seçili nicel göstergeler betimleyici düzeyde analize dahil edilmiştir. Gelecek araştırmaların daha geniş veri setleriyle nicel modellemeler ve çoklu banka karşılaştırmaları yapması önerilmektedir.

Tablo 1. Bankalar Arası Karşılaştırma Matrisi

Kriter	VakıfBank (2022–2024)	Ziraat Bankası (2022–2024)
Sürdürülebilirlik Stratejisi	Dijital dönüşüm + yenilikçi sürdürülebilirlik; UNGC, SASB odaklı strateji	Çevresel risk, tarım finansmanı, SKA odaklı; TSRS uyumlu yapı
Yeşil Finansman	Yeşil konut, enerji verimliliği kredileri	Yeşil tarım, basınçlı sulama, Yeşil Ev, Isı Yalıtım Kredileri
Sendikasyon Kredileri	2023: 815M + 653M \$ (sürdürülebilirlik temalı)	2023: Türkiye’de tek seferde en büyük sürdürülebilirlik sendikasyonu (1.3B \$)
Döngüsel Ekonomi Uygulamaları	ISO 9001–14001–45001–50001 entegre yönetim	1,365 tesis için Sıfır Atık Belgesi; LEED Platinum bina
İklim Performansı	CDP İklim A, Su Güvenliği A-	I-REC enerji sertifikaları; karbon stres testleri
Sosyal Katkı Programları	V-Lab, hackathon, kültür yayınları	Kadın/Genç çiftçi destekleri, sosyal tarım programları
Dijitalleşme	“Hack to the Future” ile dijital inovasyon	Tarım dijitalleşmesi ve risk modellemeleri
Uluslararası Uyum	UNGC, SASB, GRI	Paris Anlaşması, TCFD, TSRS 2 kriterleri

Tablo 1, VakıfBank ve Ziraat Bankası’nın sürdürülebilirlik yaklaşımlarının farklı uzmanlık alanlarında şekillendiğini göstermektedir. VakıfBank dijital dönüşüm, küresel standartlara uyum ve inovasyon odaklı bir strateji izlerken; Ziraat Bankası çevresel risk yönetimi, tarım finansmanı ve TSRS uyumuyla ulusal kalkınma hedeflerine daha yakın bir konumlanma sergilemektedir. Yeşil finansmanda VakıfBank enerji verimliliği ve kentsel dönüşümü destekleyen ürünleriyle öne çıkarken, Ziraat Bankası ise yeşil tarım ve kırsal kalkınma projelerinde uzmanlaşmaktadır. Döngüsel ekonomi uygulamalarında VakıfBank kurumsal süreç standartlarını güçlendirirken, Ziraat Bankası Sıfır Atık ve LEED sertifikalarıyla daha operasyonel bir dönüşüm sağlamaktadır. İklim performansında VakıfBank yüksek CDP notlarıyla, Ziraat Bankası ise yenilenebilir enerji kullanımı ve stres testleriyle öne çıkmaktadır. Sosyal sürdürülebilirlikte VakıfBank kültür ve inovasyon projeleri yürütürken; Ziraat Bankası kadın ve genç çiftçilere yönelik kapsayıcı finansmanıyla kırsal sosyal etki üretmektedir. Bu bulgular, iki bankanın sürdürülebilirlik

ekosisteminde biri küresel uyum ve inovasyon, diğeri ulusal kalkınma ve tarımsal dönüşüm ekseninde birbirini tamamlayan roller üstlendiğini göstermektedir.

Tablo 2. Tematik Kodlama Tablosu

Ana Tema	Alt Kodlar (Sub-codes)	Veri Kaynağı	Örnek Bulgular
Döngüsel Ekonomi Uygulamaları	Atık yönetimi, dijitalleşme, enerji verimliliği, su yönetimi	VakıfBank & Ziraat Bankası raporları	ISO 14001, sıfır atık belgesi, dijital bankacılık oranları
Sürdürülebilir Finans	Yeşil krediler, sürdürülebilir sendikasyon, ESG fonları	Bankaların 2022–2024 raporları	Ziraat 1.3 milyar \$ sürdürülebilirlik sendikasyonu; VakıfBank 750 milyon \$ Eurobond
İklim & Çevre Yönetimi	Emisyon azaltımı, CDP skorları, yenilenebilir enerji	ESG raporları	VakıfBank CDP İklim “A”, Ziraat I-REC 50.000 MWh
Toplumsal Sürdürülebilirlik	Eğitim, kadın girişimci destekleri, sosyal sorumluluk projeleri	Raporlar	Kadın çiftçi kredileri, spor projeleri, kültür yayınları
Stratejik Uyum	SKA katkısı, Paris Anlaşması uyumu, TSRS	Bankaların sürdürülebilirlik stratejileri	Ziraat TSRS uyumlu raporlama; VakıfBank UNGC taahhütleri
Döngüsel Ekonomi Uygulamaları	Atık yönetimi, dijitalleşme, enerji verimliliği, su yönetimi	VakıfBank & Ziraat Bankası raporları	ISO 14001, sıfır atık belgesi, dijital bankacılık oranları

Tablo 2, her iki bankanın sürdürülebilirlik faaliyetlerinin beş temel tema etrafında şekillendiğini göstermektedir. Döngüsel ekonomi uygulamalarında VakıfBank daha çok süreç ve dijitalleşme odaklı ilerlerken, Ziraat Bankası Sıfır Atık Belgesi gibi operasyonel uygulamalarla öne çıkmaktadır. Sürdürülebilir finans temasında iki banka farklı alanlarda güçlüdür: Ziraat Bankası yüksek hacimli sürdürülebilirlik sendikasyonu ile, VakıfBank ise Eurobond ihracıyla yeşil finansman kapasitesini göstermektedir.

İklim ve çevre yönetiminde VakıfBank CDP skorlarıyla uluslararası performansını ortaya koyarken; Ziraat Bankası yenilenebilir enerji kullanımıyla operasyonel karbon azaltımında dikkat çekmektedir. Toplumsal sürdürülebilirlikte Ziraat Bankası kadın ve genç çiftçi destekleriyle kırsal kalkınmaya katkı sağlarken, VakıfBank kültür ve spor projeleriyle daha geniş toplumsal etki alanında faaliyet göstermektedir. Stratejik uyum açısından Ziraat Bankası TSRS ile ulusal standartlara sıkı entegrasyon sağlarken, VakıfBank UNGC taahhütleriyle küresel sürdürülebilirlik çerçeveleriyle uyum göstermektedir.

10.1. Betimleyici Nicel Bulgular

Tablo 3. Bankalara Ait Nicel Sürdürülebilirlik Göstergeleri (2022–2024)

Göstergeler	VakıfBank	Ziraat Bankası
Yenilenebilir Enerji Kullanımı (MWh)	–	50.000 MWh
CDP İklim Notu	A	B / B+ (rapora göre)
Sıfır Atık Belgesi Sayısı	–	1.365
Sürdürülebilirlik Temalı Sendikasyon (USD)	815M + 653M	1.3B
Yeşil Finansman Ürün Adedi	X adet	Y adet

Tablo 3'te yer alan seçili nicel göstergeler, her iki bankanın sürdürülebilirlik ve çevresel performans alanlarındaki konumlanmalarını karşılaştırmalı olarak ortaya koymaktadır. Veriler incelendiğinde, Ziraat Bankası'nın özellikle yenilenebilir enerji tüketimi (50.000 MWh) ve Sıfır Atık Belgesi sayısı (1.365) gibi çevresel operasyonel göstergelerde daha kurumsallaşmış ve kapsamlı uygulamalara sahip olduğu görülmektedir. VakıfBank'ın ise CDP İklim Programı çerçevesinde A notu alarak iklim risklerinin raporlanması ve yönetimi konusunda yüksek bir şeffaflık ve uyum düzeyi sunduğu anlaşılmaktadır.

Her iki banka da sürdürülebilir finansman tarafında uluslararası piyasalardan önemli tutarlarda kaynak sağlamış olup; VakıfBank'ın çifte sürdürülebilirlik temalı sendikasyon işlemleri (815M + 653M USD), Ziraat Bankası'nın ise 1.3 milyar USD tutarındaki sürdürülebilirlik bağlantılı sendikasyon kredisi bu alandaki stratejik konumlanmayı desteklemektedir. Yeşil finansman ürün adedi bakımından bankalar arasında farklılaşma bulunsa da her iki kurumun da çevresel kriterlere dayalı finansman ürün çeşitliliğini geliştirme eğiliminde olduğu görülmektedir.

Bu göstergeler bir arada değerlendirildiğinde, bankaların sürdürülebilirlik stratejilerinin farklı alanlarda güçlü yönler sergilediği; Ziraat Bankası'nın operasyonel çevresel performans odaklı bir yaklaşım izlerken, VakıfBank'ın özellikle uluslararası

sürdürülebilirlik standartları ve finansman mekanizmalarına uyum konusunda daha görünür bir performans sunduğu söylenebilir. Bu karşılaştırmalı yapı, çalışmanın nitel analiz bulgularını sayısal göstergelerle desteklemekte ve bankaların sürdürülebilirlik uygulamalarının çok boyutlu bir çerçevede değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

11. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışma, Türkiye’de bankacılık sektörünün döngüsel ekonomi uygulamalarını VakıfBank ve T.C. Ziraat Bankası’nın 2022–2024 dönemine ait entegre faaliyet ve sürdürülebilirlik raporları üzerinden incelemiştir; sürdürülebilir finans, iklim ve çevre yönetimi, operasyonel verimlilik ve sosyal sürdürülebilirlik gibi temalar ekseninde karşılaştırmalı bir değerlendirme sunmuştur. Elde edilen bulgular, her iki bankanın da sürdürülebilirlik ve döngüsel ekonomi konusunda önemli ilerlemeler kaydettiğini, ancak odaklandıkları alanların stratejik açıdan farklılaştığını göstermektedir.

Öncelikle, döngüsel ekonomi uygulamaları operasyonel düzlemde iki banka arasında belirgin farklılıklar ortaya koymaktadır. VakıfBank’ın ISO 9001, 14001, 45001 ve 50001 gibi entegre yönetim sistemi sertifikalarıyla kurumsal süreçlerde çevresel ve operasyonel verimliliği sağlamaya odaklandığı; Ziraat Bankası’nın ise 1.365 tesis için aldığı Sıfır Atık Belgesi ve LEED Platinum sertifikalı Ziraat Kuleleri Projesi ile fiziksel altyapı düzeyinde daha görünür bir dönüşüm gerçekleştirdiği tespit edilmiştir. Bu bulgu, döngüsel ekonomi kapsamında VakıfBank’ın sistemsel ve kurumsal, Ziraat Bankası’nın ise mimari ve operasyonel ölçekli bir dönüşüm stratejisi benimsediğini göstermektedir.

Sürdürülebilir finans alanında ise iki bankanın sektörde tamamlayıcı roller üstlendiği görülmektedir. VakıfBank’ın 2023 yılında gerçekleştirdiği 815 milyon + 653 milyon ABD doları tutarındaki sendikasyon kredileri ve 750 milyon dolarlık sürdürülebilir Eurobond ihracı, bankanın uluslararası finansal piyasalarda sürdürülebilir borçlanma araçlarını etkin kullandığını ortaya koymaktadır. Buna karşın T.C. Ziraat Bankası’nın aynı yıl Türkiye’de bir banka tarafından tek seferde sağlanan en büyük sürdürülebilirlik temalı sendikasyon kredisini (1,3 milyar ABD doları) temin etmesi, bankanın kalkınma odaklı ve dış finansman gücünü net biçimde göstermektedir. Bu çerçevede, VakıfBank’ın sürdürülebilir finansman alanında yenilikçi ürün çeşitliliği, Ziraat Bankası’nın ise yüksek hacimli kalkınma odaklı finansman kapasitesi ile öne çıktığı söylenebilir.

İklim ve çevre yönetimi açısından bulgular, iki bankanın farklı güçlü alanlara sahip olduğunu göstermektedir. VakıfBank’ın CDP İklim Programı’nda “A” seviyesine, CDP Su

Güvenliği Programı'nda "A–" seviyesine yükselmesi, çevresel performansın küresel standartlarla ölçülmesi bakımından bankanın şeffaflık ve hesap verebilirlik yetkinliğini ortaya koymaktadır. Öte yandan Ziraat Bankası'nın yenilenebilir enerji kullanımı kapsamında I-REC sertifikası alması ve 50.000 MWh yenilenebilir enerji temini gerçekleştirmesi, operasyonel karbon ayak izi yönetiminde sektörde öncü bir konuma işaret etmektedir. Bulgular, VakıfBank'ın daha çok performans ve raporlama odaklı, Ziraat Bankası'nın ise doğrudan operasyonel etki odaklı bir çevresel strateji izlediğini ortaya koymaktadır.

Toplumsal sürdürülebilirlik çalışmalarının analizi, iki bankanın sosyal etki oluşturma alanında farklılaşan fakat birbiriyle tamamlanan yaklaşımlar sergilediğini göstermektedir. VakıfBank'ın V-Lab inovasyon platformu, hackathon etkinlikleri ve kültür yayınları ile dijital ve kültürel ekosisteme katkı sunduğu; Ziraat Bankası'nın ise kadın ve genç çiftçilere yönelik kredi ürünleri, tarımsal üretimi destekleyen finansman modelleri ve toplumsal erişimi artırmayı hedefleyen uygulamalar ile kırsal ve bölgesel kalkınmayı öncelediği tespit edilmiştir. Bu sonuç, bankacılık sektöründe sosyal sürdürülebilirlik uygulamalarının müşteri profili ve kurumsal misyonlarla uyumlu biçimde şekillendiğini göstermektedir.

Çalışmanın literatürle karşılaştırılması da önemli bulgular sunmuştur. Yazıcı (2023), Karaca (2022) ve Koçan vd. (2019) döngüsel ekonomi modeline geçişte bankacılık sektörünün finansman ve yönlendirme gücünün kritik bir role sahip olduğunu belirtmekte; bu çalışma ise bu görüşü çift eksenli bir dönüşüm olarak genişletmektedir:

1. Bankaların kendi iç operasyonlarının döngüselleşmesi,
2. Sürdürülebilir ve yeşil finansman yoluyla ekonominin döngüselleşmesi aracılık etmesi.

Bu iki yönlü bulgu, ulusal ve uluslararası literatürde vurgulanan teorik çerçeveyi Türkiye ölçeğinde doğrulamakta ve somut örneklerle desteklemektedir.

Sonuç olarak, bankacılık sektörünün döngüsel ekonomi uygulamaları; sürdürülebilir finansman, düşük karbon ekonomisi, kaynak verimliliği, çevresel performans ve toplumsal etki gibi temel alanlarda çok boyutlu bir dönüşüm gerektirmektedir. Bu çalışmanın bulguları, VakıfBank ve T.C. Ziraat Bankası'nın bu dönüşüme yönelik farklı fakat tamamlayıcı stratejiler izlediğini, böylece Türkiye'nin yeşil ekonomi ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine önemli katkılar sunduklarını göstermektedir. Bu açıdan bankalar yalnızca

finansman sağlayan kurumlar değil, aynı zamanda sürdürülebilir dönüşümün stratejik aktörleri olarak değerlendirilebilir.

Bununla birlikte, bankacılık sektöründe döngüsel ekonominin tam anlamıyla içselleştirilmesi için ölçülebilir performans göstergelerinin geliştirilmesi, daha kapsamlı karbon ve iklim risk analizlerinin yapılması, yeşil finansman ürünlerinin çeşitlendirilmesi ve döngüsel ekonomi uygulamalarının raporlamada ayrı bir başlık olarak ayrıştırılması gerekmektedir. Bu doğrultuda, gelecekte yapılacak çalışmaların bankaların döngüsel ekonomi stratejilerinin etkinliğini ölçen nicel modeller geliştirmesi literatüre önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Alp, A., & Öztürk, M. (2021). Sürdürülebilir bankacılık uygulamaları ve Türkiye örneği. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 13(2), 155–176.

Aytekin, E., & Türel, A. (2022). Yeşil finansman araçlarının sürdürülebilir büyüme üzerindeki etkisi. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 84–102.

Birleşmiş Milletler. (2023). 13. Küresel Emisyon Açığı Raporu. Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP). <https://eu.immib.org.tr/2023-emisyon-acigi-raporu/>

Dünya Ekonomik Forumu. (2022). Küresel Risk Raporu 2022. Dünya Ekonomik Forumu. <https://www.tisk.org.tr/dokuman/dunya-ekonomik-forumu-Wef-kuresel-riskler-raporu-2022.pdf>

Eroğlu, C. (2024). Yeşil ekonomiye geçişin Türk bankacılık sektöründe oluşturacağı etkiler [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. Marmara Üniversitesi Tez Arşivi.

European Central Bank (ECB). (2022). *Climate-related and environmental risks: Report on institutions' progress*. European Central Bank.

Gedik, S. (2020). Döngüsel ekonomi stratejileri ve sürdürülebilir kalkınma. *İktisadi Yaklaşımlar Dergisi*, 31(1), 13–29.

IMF. (t.y.). Sürdürülebilir finans ve iklim politikaları raporu. IMF Yayınları.

Karaca, G. (2022). Sürdürülebilir finansman çerçevesinde döngüsel ekonomi uygulamaları: Bankacılık sektörünün rolü. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 44(2), 215–234.

Koçan, A., Güner Gültekin, D., & Baştuğ, M. (2019, Kasım). Yeni ekonomi ve iş modelleri: Döngüsel ekonomi ve paylaşım ekosistemleri. Uluslararası Ekonomi Araştırmaları ve Finansal Piyasalar Kongresi, Gaziantep, Türkiye, 7–9 Kasım 2019, 528–548.

OECD. (2023). *Green finance and investment: Mobilising investment in the circular economy in emerging markets*. OECD Publishing.

Raes, J. (2020). Green bonds and the transition to a circular economy. European Investment Bank Report, 50.

T.C. Merkez Bankası. (2024). *Sürdürülebilir finans çerçevesi ve yeşil ekonomi yol haritası*. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Yayınları.

T.C. Ziraat Bankası A.Ş. (2023). 2023 Entegre faaliyet raporu. https://www.ziraatbank.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri-ZB/finansal-bilgiler/Documents/2023_entegre_faaliyet_raporu.pdf

T.C. Ziraat Bankası A.Ş. (2024). 2024 Entegre faaliyet raporu. https://www.ziraatbank.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri-ZB/finansal-bilgiler/Documents/2024_entegre_faaliyet_raporu.pdf

T.C. Ziraat Bankası A.Ş. (2024). 2024 TSRS uyumlu sürdürülebilirlik raporu. https://www.ziraatbank.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri-ZB/finansal-bilgiler/Documents/2024_entegre_faaliyet_raporu.pdf

T.C. Ziraat Bankası. (t.y.). *Sürdürülebilir bir gelecek: Sürdürülebilirlik*. <https://www.ziraatbank.com.tr/tr/bankamiz/surdurulebilirlik/surdurulebilir-bir-gelecek>

T.C. Ziraat Bankası. (t.y.). *Sürdürülebilirlik politikası*. <https://www.ziraatbank.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri/kurumsal-yonetim/surdurulebilirlik-politikasi>

Türkiye Bankalar Birliği (TBB). (2023). *Sürdürülebilir bankacılık ve iklim değişikliği rehberi*. Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.

U.S. Green Building Council (USGBC). (t.y.). LEED rating system.

VakıfBank. (2013). *Sürdürülebilirlik ve stratejik yaklaşım*. VakıfBank. https://vbassets.vakifbank.com.tr/interaktif_faaliyet_raporu/2013/index.html

VakıfBank. (2019). 2019 Entegre faaliyet raporu. VakıfBank. <https://vbassets.vakifbank.com.tr/bankamiz/yatirimci-iliskileri/Entegre%20Faaliyet%20Raporlar%c4%b1/vb-2019-entegre-faaliyet-rapor.pdf>

VakıfBank. (2021). 2021 Entegre faaliyet raporu. VakıfBank. https://vbassets.vakifbank.com.tr/interaktif_faaliyet_raporu/2022/tr/index.html

VakıfBank. (2024). 2024 Sürdürülebilirlik raporu. VakıfBank. <https://www.vakifbank.com.tr/tr/bankamiz/yatirimci-iliskileri/finansal-bilgiler/entegre-faaliyet-raporlari>

VakıfBank. (2024). Sürdürülebilirlik çalışmaları. VakıfBank Resmî Web Sitesi. <https://www.vakifbank.com.tr/tr/bankamiz/yatirimci-iliskileri/finansal-bilgiler/entegre-faaliyet-raporlari>

VakıfBank. (2025). 2024 Entegre faaliyet raporu. VakıfBank. https://vbassets.vakifbank.com.tr/interaktif_faaliyet_raporu/2025/index.html

VakıfBank. (t.y.). Stratejik yaklaşım. VakıfBank. <https://www.vakifbank.com.tr/tr/bankamiz/surdurulebilirlik/stratejik-yaklasim>

World Bank. (2023). *Financing a greener future: Sustainable finance for the 21st century*. World Bank Group.

World Economic Forum. (2023). *Financing the transition to a net-zero economy*. World Economic Forum.

Xiaofei, L. (2021). Financial support mechanisms for circular economy development. *Asian Development Policy Review*, 9(3), 45–60.

Yazıcı, R. (2023). Türkiye’deki işletmelerin döngüsel ekonomiye geçiş sürecinde bankacılık sektörünün rolü. *The Journal of International Scientific Researches*, 8(1), 31–45.

Yılmaz, D., & Korkmaz, S. (2020). Sürdürülebilirlik raporlamasının bankaların finansal performansına etkisi: Türkiye örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 87(1), 25–46.

Yusal, A. (2020). Doğrusal ekonomiden döngüsel ekonomiye geçiş. *İşletme ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 2(6), 167–195.

Ziraat Bankası. (2022). 2022 Entegre faaliyet raporu. T.C. Ziraat Bankası A.Ş. https://www.ziraatbank.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri-ZB/finansal-bilgiler/Documents/2022_entegre_faaliyet_raporu.pdf